

A tiszaszigeti Mélypont emlékhelyen egy vadászoktól kapott sziklán láthatjuk a mai, és a Trianon előtti határokat. FOTÓK: FRANK YVETTE.

HATÁR MENTI TELEPÜLÉS LETT KÜBEKHÁZA ÉS TISZASZIGET

Útlevéllal indultak aratni a saját földjükre

A száz esztendeje aláírt trianoni békediktátum következményei nemcsak az egész magyar államra, de minden polgárára és kisebb-nagyobb közösségére nagy és traumatikus hatással voltak. Így volt ez azon Szeged környéki falvak esetében is, amelyek szinte egyik pillanatról a másikra határ menti településsé váltak.

KÜBEKHÁZA, TISZASZIGET HAJÓ EDINA

A trianoni békének olyan hosszú távú hatásai voltak, amelyeket évtizedekkel később is érezték, s amelyek még az államszocializmus korának fejlesztéspolitikáját is meghatározták. – A békediktátum következtében megszűnt a történelmi magyar állam, s hazánk elveszítette területének kétharmadát és lakosságának csaknem hatvan százalékát, ráadásul több mint hárommillió

magyar került valamelyik szomszédos ország területére – sorolta az egy évszázaddal ezelőtti veszteségeket Miklós Péter, a szegedi egyetem pedagógusképző karának docense, a hődmezővászársárhelyi Tornyai János Múzeum igazgatója, aki a Szeged környéki, Trianon következtében határ mentivé lett települések sorsáról is beszélt.

SZERB MEGSZÁLLÁS ALATT

A Maros és a jelenlegi szerb, illetve román határ közötti terület, az Újszegedtől Kiszomborig

terjedő sáv falvai egészen 1921 augusztusáig szerb megszállás alatt voltak. A korabeli följegyzésekből tudjuk, hogy a megszállók a kivonulás előtt sok helyen nem csak az állami és községi intézmények teljes búrortzatát vitték el. Volt olyan épület is, például a mai újszegedi védőnőképző – amit eredetileg a bánáti szerbek internátusának építettek – ahonnan az áramvezetőket és a vízelvezető csatornákat is elvitték.

MEGVÁLASZTHATÁK ÁLLAMPOLGÁRSÁGUKAT
Miklós Pétertől tudjuk, hogy az itt – Szegeden, Deszken, Újszentivánon – élő szerbek jelentős része az 1920-as években optált, vagyis élt azzal a nemzetközi kapcsolatban elismert jogával, hogy szabadon

válassza meg állampolgárságát és hazáját. Újszentivánról például mintegy kétszázötven helyi szerb költözött a délszláv állam területére, ahol legalább az itteni vagyonának megfelelő földet és ingatlant kapott, de legtöbbször többet is annál, természetesen az onnan távozó magyarok vagyonának terhére.

SPECIÁLIS ÚTLEVÉLLEL MENTEK SZÁNTANI

Ekkor alakult ki a kettős birtokosság intézménye is. Ennek lényege, hogy akinek a lakóhelyét és a földjét elválasztotta a határ, az egy speciális útlevéllal bármilyen úton – akár mezőgazdasági vagy dűlőúton is – átkelhetett napkelte-től napnyugtáig, s mind a munkaeszközait és használatait, mind a terményeit vámmentesen szállíthatta. Azt persze szigorúan felügyelték a határőrizeti szervek, hogy a gazda megfelelő és szabályos útlevéllal indul-e kapálni, kaszálni, szántani vagy éppen aratni a saját földjére.

FÖLDJÜKRE SEM JUTHATTAK EL A KÜBEKIEK

Kübekháza példáját is említette a történész, akinek a falu történetéről néhány éve jelent meg könyve, amelyet Molnár Róberttel, a település polgármesterével közösen írt. – A trianoni harmas magyar–román–szerb határ a szélső házakat is érintve veszi körül a falut. 1924-ben a szerb állam a Kübekházával szomszéd-

os Óbóbát átadta Romániának. Kübekházán az is előfordulhatott, hogy egy gazdának három ország területén volt földje a falu határában – magyarázta. A trianoni békeszerződésben megjelölt országhatár elvágta a Kübekházát a szomszédos településekkel összekötő utakat. A magyar állam közlekedési és gazdasági érdekszerébe való bekapcsolódás jegyében 1926-ban a szegedi–kübekházi, 1940-ben pedig a klárafalva–kübekházi műút készült el. Előbbi a Szegedre, utóbbi a járási központba, Kiszomborra, illetve az akkori csanádi megyeszékhelyre, Makóra való eljutást szolgálta.

ELHANYAGOLTÁK A HATÁR MENTI FALVAKAT

Trianon és a békediktátum által kialakított határok azonban nemcsak a két világháború közötti időszakban okoztak gondot az érintett településeknek. A Rákosi-diktatúra idején, 1948 után, amikor Jugoszlávia szakított a szovjet blokkal, a magyar–jugoszláv határszakaszról kitelepítették a „politikailag megbízhatatlan elemeket”, akik ezután éppén színylődték valamelyik internálótáborban. – Később, a kádári államszocializmus korában is tudatosan elhanyagolták ezeket a határ menti falvakat: a villamosítás, a földgázhálózat, a megfelelő minőségű úthálózat kiépítése csak bizonyos fáziskészséssel ért oda. Napjainkban Tiszaszigeten, illetve Kübekházán határátkelőhelyek működnek, s azok a települések, amelyek száz éve elzárta az áramlási utat, ma az átkelő forgalomnak adnak teret – zárta gondolatait Miklós Péter.

Tavaly októberben nyílt meg a határ Kübekházánál Rábé felé.